

Diskutant je opozoril tudi na to, da tezo o etničnem čiščenju in "balkanskosti" zagovarja tudi zmerna italijanska politika in pri tem opozoril na stališča Roca Buttiglioneja v Evropskem parlamentu in njegov "poziv" slovenskemu predsedniku republike.

In če si tudi sam dovolim aktualizacijo oziroma primerjavo z dogajanjem v našem neposrednem sosedstvu, se mi zdi v zgodovinski perspektivi eksodus istrskih Italijanov (ali sudetskih Nemcev ali "slovenskih" Nemcev) v nekaterih aspektih v resnici primerljiv z aktualnim dogajanjem na današnjem Balkanu. "Balkanskost" eksodusa se nam v zgodovinski perspektivi lahko kaže tudi na bolj poučen način. Tako italijanski eksodus (iz Istre in Dalmacije), kakor srbski (s Kosova, Slavonije, Dalmacije itd.), ali eksodus nemških manjšin iz vse Evrope po drugi svetovni vojni, se je – gledano iz zgodovinske perspektive – zgodil šele potem, ko so državniške, kulturne in politične elite večinskega naroda, zaverovane v lastno superiornost, svoje manjšine zlorabile kot instrument za lastne imperialistične namene. V primeru naše zahodne sosede se je po prvi svetovni vojni to zgodilo s priključitvijo ozemelj, ki so bila strnjeno naseljena s Slovenci in Hrvati in v drugi svetovni vojni še z agresijo fašistične države na sosednjo državo (v kateri je – kakorkoli že okrnjena in deformirana – vladala določena stopnja parlamentarne demokracije).

Teorija po kateri naj bi npr. pogovorni jezik tankega vodilnega sloja nekega obalnega mesteca že nujno definiral državno pripadnost celotnih pokrajin je pripeljal nenazadnje tudi do Mussolinijevega prepričanja (idejo je samo domislil do logičnega sklepa), da naj bi bila "pravična meja Italije po dinarskem grebenu nad Dalmacijo...". In v svojem bistvu je poznana krilatica, po kateri "je srbska zemlja tam, kjer so srbski grobovi" bila izpeljana iz pravzaprav zelo podobnega idejnega izhodišča...

Seveda naj bi bili ti problemi stvar preteklosti, stvar zgodovine in zgodovinarjev. Prav zato z velikim veseljem sprejemamo sodelovanje italijanskih kolegov, ki se problematike lotevajo z zgodovinsko distanco in strokovno odgovornostjo.

Politika sosednjih držav (Italije in Avstrije) pa je pogosto razlog, da o teh vprašanih tudi kot zgodovinar razmišljam z mešanimi občutki. Mit o Avstriji, kot prvi žrtvi nacistične Nemčije in mit o "rezistenci", ki naj bi prekrila vse neumnosti, ki jih je italijanska država v prejšnjem stoletju zagrešila na svoji vzhodni meji pa s svojimi političnimi posledicami danes – če nič drugega – zgodovinarjem kažeta kako kratka je pot od zgodovinske mitologije do politične realnosti. Miti v zgodovinski stroki lahko v trenutku daleč presežejo zgolj vprašanje "higijene v stroki" in postanejo širši politični ali že kar splošni družbeni pojav oziroma trend, še posebno, če se jih oklene politika, ki je svoje opcije že zavozila (od Falklandov do Balkana ali tržaških "društev upokojencev"). Prav zato se moramo tudi slovenski zgodovinarji z njimi še posebej ukvarjati, tako z našimi lastnimi, kakor s tujimi. Češki zgodovinarji najbrž manj – imajo npr. srečo, da se je njihova mogočna soseda s svojo zgodovino vse drugače soočila kakor naše sosede – in to je dobro za vse.

Egon Pelikan

Umetniška upodobitev podložniških dajatev in razstava v nekdanjem samostanu Seon na Bavarskem

Benediktinska opatija Seon v območju Chiemskega jezera je bila do sekularizacije leta 1803 ena srednje bogatih na Bavarskem. Imela je približno tisoč podložnikov različnih kategorij, ki so bili raztreseni v različnih krajih med Alpami in Donavo, med rekama Salzach in Inn. Težišče samostanske posesti pa je bilo v okolici Chiemskega jezera in na Tirolskem. Posest, zlasti vinograde, pa je imela opatija tudi v Dolnji Avstriji. Vsi ti podložniki so seveda morali oddajati najrazličnejše narvalne dajatve, pri čemer jim je povzročal posebne težave njihov prevoz na sedež samostana. Še hujšo težavo pa jim je povzročal desetek - lavdemij ob posestnih spremembah.

To troje, narvalne dajatve, prevoz in lavdemij, je navdihnilo dva umetnika kiparja, da sta izdelala 55 umetniških upodobitev dajatev, ki so zdaj razstavljene na trati pred lepo vzdrževanim samostanom, ki je

zdaj nekaj kulturno animacijski center za območje Gornje Bavarske. Ta umetnika sta Berlinčanka, akademska slikarka Ute Lechner, ki živi v nekem mlinu v bližnji okolici in Hans Thurner, sicer samouk, vendar uveljavljen kipar, ki je podedoval kmetijo, ki je do sekularizacija pripadala samostanu Seeon in sedaj živi na njej. Razstavo sta nasloвила Laudemium, kar naj bi bil nekaj skupni pojem za vse podložniške dajatve. Prevoz sta ponazorila z neke vrste ročnimi kolcami. Taka se pri nas uporabljajo pri oranju, da je nanje pripet plug. Toda kolesa njunih kolc so bistveno večja, z redkimi naperami, seveda vsa iz zarjavelega jekla, na ojesu oz. prečki pa je privarjen upodobljen večinoma iz bronce vlit predmet, kakršne so podložniki dajali gospodstvu od 1749 do 1803, npr. uteži, kruh, ribe, steklenica, sadje, krompir, vreča z žitom, korenje, repa, kokoši, golobi, drva, jajca, jelenovo rogovje, sod, usnje, platno, manjši zvon, kopita, pa tudi razpela, Kristusove glave, krsta, prazen zaboj, orodja, itd. in na koncu prazna kolca, kar pomeni sekularizacijo.

Razstava neposredno oživlja domišljijo opazovalca z oprijemljivimi predmeti, ki ponazarjajo težko vsakodnevno kmečko življenje. Tudi si ni težko predstavljati vdano ali grenko vzdušje kmetov, ki so tovorili ali vozili svoje pridelke k samostanu. Za idilično krajino okoli samostana se lahko zaznava kroženje letnih časov, ritem cerkvenega leta, boj s slabimi letinami in težkimi dajatvami. V dopolnilnih upodobitvah vidimo v jeklenih okvirih vrečevino in podplate, kose, svinjsko mast in druge "najdbe" otrpnjene in mumificirane. Tudi tu se tako rekoč voha znoj od dela v prostoru kot kontrast s svetlobo in vedrostjo bavarskih cerkvenih prostorov rokokoja. Oboje, lahko zazna opazovalec, spada skupaj. Neverjetno bogastvo cerkvene umetnosti v bavarski krajini temelji na trdem delu številnih anonimnih generacij na polju, v gozdu, v hiši in hlevu. Zdaj je to delo, spremenjeno v umetnost zopet prišlo ob opatijo Seeon in ob njegovo idilično jezero.

Ob razstavi je izšel katalog, kjer so upodobljeni skoraj vsi eksponati.

Jože Maček

Šolska kronika

Zbornik za zgodovino šolstva

Slovenski šolski muzej v Ljubljani izdaja svoje glasilo, ki izhaja kot vsakoletni zbornik s tradicijo leta 1964 nastalega zbornika šolsko-pedagoških muzejev v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu. Kot specializirana slovenska revija za zgodovino šolstva in pedagogike predstavlja včerajšnji utrip naših šol in je s svojim sporočilom obrnjena h koreninam, iz katerih raste tudi današnji šolski dan.

Revija je odprta za zgodovinarje, pedagoge, slaviste in vse šolnike, pa tudi za zgodovinske krožke, ki s svojimi prispevki predstavljajo raziskovalne rezultate s področja zgodovine šolstva od študij, do objav virov, spominskih zapisov in poročil o publikacijah. Objavlja pa tudi bibliografijo za slovensko zgodovino šolstva.

Zbornik za zgodovino šolstva - Šolska kronika je na voljo naročnikom in drugim na sedežu uredništva v Slovenskem šolskem muzeju, Plečnikov trg 1 v Ljubljani.